

På anmodan av greve W. von Hallwyl och grevinnan Wilhelmina von Hallwyl hava undertecknade verkställt nedanstående utredning rörande förvaltningen av Ljusne-Woxna Aktiebolag under åren 1913 - 1918.

Till grund för utredningen ligga utdrag av bolagets räkenskaper för åren 1909-1918, verkställda enligt styrelsens särskilda uppdrag under sommaren 1919 av bolagets kamrerare Vilh. Rabenius, bolagets förvaltningsberättelser samt en del i och för försäljningen av aktierna i bolaget av sakkunniga utförda specialutredningar ävensom den kännedom om förhållandena, vi förvärvat såsom tillhörande bolagets styrelse under tiden från bolagsstämman den 6 juni 1919 till bolagets trädande i likvidation den 1 november samma år.

Inledningsvis må erinras, att under tiden 1883-1909, då greve von Hallwyl var bolagets verkställande direktör, verksamheten utgjordes huvudsakligen av skogsbruk, jordbruk samt sågverks- och järnbruksrörelse, men att sågverksrörelsen med undantag av husbehovssågning nedlades 1905. Det har legat utanför vårt uppdrag att granska verksamheten under denna tid, utan få vi rörande densamma hänvisa till en särskild P.M., grundad på meddelanden av greve von Hallwyl. Emellertid äro vi i tillfälle konstatera, att bolaget under ifrågavarande tidsperiod blivit starkt konsoliderat, då, såsom framgår av skogsvärderingshandlingarna, skogsbeståndet tydligen anlåtats med stor sparsamhet samt vinstmedel i avsevärd omfattning använts till inköp av nya skogs-egendomar. Enligt uppgifter, erhålla från skogskontoret i Woxna, samt av undertecknad Rabenius gjord undersökning (bil. 1, 2 och 3) uppgingo fastighetsköpen under åren 1883-1909 till sammanlagt 3.668.401 kronor 84 öre, däribland är att märka det i promemorian omnämnda inköpet av Sörljusne järnverk med underlydande hemman under år 1886 för 1.525.000 kronor. Från inköpen böra emellertid avdragas under samma tid gjorda fastighetsförsäljningar, i de

E. H.
v. A.

~~ningarna~~ flesta fall av inägotter, för tillhopa 357.522 kronor 66 öre. Överskottet för inköpen blir 3.310.879 kronor 18 öre, och värdet av de inköpta egendomarna har sedan den tiden mångdubblats. Särskilt gäller detta om de till Sör-ljusne hörande skogsegendomarna.

Under år 1909 avgick greve von Hallwyl från verkstäl-lande direktörsbefattningen och efterträddes av kammarherre W. von Eckermann. Under de närmaste åren därefter synes bola-gets verksamhet hava blivit ledd efter ungefär samma grunder som förut. Utgifterna för nyanskaffning av stadigvarande till-gångar (gruvor, fastigheter, byggnader och anläggningar) ut-gjorde under år 1910 kr. 131.826:24, under 1911 kr. 115.140:46 och 1912 kr. 236.676:23. I sistnämnda belopp ingå ett nytt valsverk för kr. 160.259:77 samt tillbyggnad å smältsmedjan kr. 40.695:04. Nyanläggningar under dessa år torde icke kunna anses överstiga ett normalt vidmakthållande av rörelsen.

Sedan emellertid överingenjör Harry von Eckermann år 1913 ingått i styrelsen och blivit den ledande kraften inom bolaget, har detta undergått en mycket betydande expansion. Ut-vecklingens omfattning torde bäst belysas därav, att medan bo-laget vid 1912 års slut hade fordringar och kassa utöver skul-derna till belopp av över 1.800.000 kronor, däribland kassa och bankfordran kr. 698.134:53, däremot vid 1918 års slut skul-derna överstego kassa och fordringar med över 10.700.000 kronor, en skillnad i avseende på den finansiella ställningen således av 12.500.000 kronor (bil.4). De redan ingångna engagemangen i förening med svårigheten att avsätta järnbrukets produkter gjorde emellertid ytterligare upplåning under 1919 nödig, så att skulderna den 1 september detta år uppgingo till c:a 19.000.000^{1/2} kronor.

Det är klart, att aktieägarne skola vara intresserade av

1/2 Beloppet approximativt, de öfriga ännu haft del af bokslut för 1919.

att veta, huru de betydande belopp, som sålunda nedlagts i företaget, i verkligheten blivit använda. Vid utredningen härom havavi emellertid icke kunnat gå alltför mycket i detalj, utan nödgats inskränka oss till de nyanläggningar och utvidgningar, som tagit något mera betydande belopp i anspråk eller som eljest synts oss anmärkningsvärda.

Hultebo gruvfält.

Detta gruvfält inköptes huvudsakligen under 1913 och har till 1918 års slut kostat bolaget följande belopp (bil.5):

Inköpen under år 1913 Kr. 517.498:--

Under de därpå följande åren till och med 1918 utfördes gruvbyggnader, anrikningsverk och bostäder för förvaltare

och arbetare för " 1.106.528:14 Kr.1.624.026:14

Kostnaden för till 1918 års slut anskaffade inven-

tarier uppgår till " 415.459:61

vartill kommer malmkranen vid Stugsund, som an-

skaffats huvudsakligen för Hultebofältet " 103.569:18

Samtidigt med ovannämnda byggnader bedrevs gruvarbete, som huvudsakligen avsett gruvans iordningställande för rationell drift samt malms närmare undersökning. Denna gruvdrift visar enligt räkenskaperna en förlust

av Kr.1.464.716:04

som efter avdrag av däri ingående

värdeminskning å gruvfastigheten " 217.333:95

utföres såsom anläggningskostnad med " 1.247.382:09

Gruvfältet kostade således bolaget vid 1918

års slut (utom räntor) Kronor 3.390.437:02

Vi vilja anmärka, att driften även debiterats kronor 88.624:15 såsom avskrivning å inventarierna. Denna värdeminskning torde ungefär motsvara den verkliga slitningen och

bör därför ej avgå från förlusten.

Enligt vad vi inhämtat, har den närmare kännedom om malmen, som vunnits genom gruvarbetet, visat, att gruvan icke motsvarar de därpå ställda förväntningarna. Gruvan innehåller icke den procent exportmalm, som beräknats, och malmens mäktighet i det hela, såvitt den genom det utförda arbetet kan anses känd, lär enligt uppgift icke vara tillräcklig för amortering av anrikningsverk och övriga anläggningar. Det torde också vara osäkert, om, vid gruvans bearbetande så gott som enbart för anrikningsmalm, produktionskostnaderna kunna täckas av sligens marknadsvärde, sådant det kan beräknas ställa sig under en överskådlig framtid. Gruvföretaget torde därför, sådant det nu ter sig, få anses vara huvudsakligen förfelat.

Till den beräknade kostnaden för detsamma böra också läggas räntor under anläggningstiden samt eventuell förlust på malmbehållningen, i räkenskaperna upptagen till kr. 108.615:37.

Med avseende på Hultebofältet är även att märka, att bolaget genom ingenjör H. von Eckermann den 14 april 1914 ingått kontrakt med Kungl. järnvägsstyrelsen (bil.6), varigenom bolaget förbundit sig att från Hultebofältets dåvarande närmaste järnvägsstation, Dagarn, till Stugsunds station låta frakta minst 30.000 tons malm och tackjärn årligen och inalles under femton års tid minst 600.000 tons malm och tackjärn samt att därför betala en frakt av 3 kronor 50 öre per ton malm eller 5 kronor per ton tackjärn. Om, såsom man måste antaga, malm-brytningen vid Hultebo måste inställas, uppstår härigenom ett betydande skadeståndskrav mot bolaget.

Vidare anmärkes, att bolaget med firman Rawack & Grünfelt Aktiengesellschaft i december 1914 ingått avtal om försäljning av mycket betydande kvantiteter slig från Hultebo, varom mera här nedan under redogörelsen för August- och Mariagruvorna.

August- och Mariagruvorna.

Därav ägde bolaget (bil.5) redan före 1909 mindre ande-

lar, i räkenskaperna upptagna till Kr.1.300:--

Under 1911 inköptes ytterligare an-

delar för

" 33.900:--

Under de därpå följande åren till 1918

tillkomma ytterligare förvärv och an-

läggningar för tillhoppa

" 73.795:--

Kr. 108.995:--

Därför bör emellertid avgå för

till Iggesund försålda ande-

lar

Kr. 1.132:--

" 8.040:- 9.172:-- Kr. 99.823:--

Därtill komma under åren 1913 - 1918 inköpta

inventarier

" 57.520:49

samt förlust å driften under

åren 1914 - 1918

Kr. 104.969:80

med avdrag för påförd värdeminsk-

ning å "fastighet"

" 47.663:26 " 57.306:54

Kronor 214.650:03

August- och Mariagruvorna innehålla rikare malm, som till en huvudsaklig del kan avsättas för export utan anrikning. Möjligheten att under de närmaste åren kunna driva gruvorna utan förlust torde emellertid få anses utesluten på grund därav, att hela produktionen till och med år 1924 blivit försåld till pris, som betydligt understiger produktionskostnaderna.

Genom två särskilda kontrakt, å Ljusne-Woxna Aktiebolags vägnar undertecknade av H. von Eckermann den 12 december 1914 (varav det ena bifogas som bil.7), har bolaget till Rawack & Grünfelt A/S försålt minst 40.000 tons Hulteboslig och 40.000 tons malm från Västerås (August- och Mariamalm) för vart och ett av åren 1916 - 1924 eller sammanlagt minst 720.000 tons till då gällande låga pris (för sligen kr. 14:65 fob Stugsund). På grund av de svårigheter, som krigsläget medförde, träffades emellertid sedermera i mars 1917 ett tilläggsavtal (bil.8), varigenom

priset för sligen höjdes med 6 kronor och för Västeråsmalmen med 4 kronor per ton, varjämte bestämmelsen om minimikvantiteter borttogs och i stället stipulerades, att Ljusne-Woxna Aktiebolag skulle leverera hela sin produktion av Hulteboslig och Västeråsmalm under kontraktsåren jämte ^{det} överskott av en del andra malmer, som ej användes för bolagets egen förädling. Rörande de kvantiteter, som icke komme att levereras till 1924 års slut, ägde köparne för tiden därefter viss förköpsrätt.

Prisökningen är icke på långt när tillräcklig för att täcka de nuvarande produktionskostnaderna. För att undgå ytterligare kolossala förluster på gruvdriften i Hultebo och August- och Mariagruvorna måste man därför taga sin tillflykt till den tillämpningen av den sista överenskommelsen, att ingenting alls produceras. Men det kan starkt ifrågasättas, om en sådan tolkning av överenskommelsen är tillåtlig, och vid tvist härom skall enligt det ursprungliga avtalet tvisten avgöras av skiljemän, därvid avgörandet, i händelse parternas skiljemän icke enas, tillkommer en skiljedomare (Obmann), utsedd av Landesgericht i Hamburg.

Enligt vad som meddelats oss, har också det konsortium, som inköpt aktierna i Ljusne-Woxna Aktiebolag, vid sina ursprungliga kalkyler icke blott icke uppskattat ovannämnda gruvfält till något värde, utan även tagit i beräkning möjligheten av en ytterligare betydlig förlust därutöver. Huru saken vidare utveck-lats, känna vi icke. Man kan emellertid antaga, att de nya ägarne av gruvfälten hava möjligheter till en uppgörelse med de tyska köparne, som icke i motsvarande mån skulle stått Ljusne-Woxna Aktiebolag till buds.

Motorfabriken.

Sedan på föranledande av ingenjör von Eckermann bolaget med uppfinnaren ingenjör Leissner träffat avtal om exploatering av en av denne uppfunnen motorkonstruktion, påbörjades under år 1913 arbete med utexperimentering av denna motortyp, och under

1917 anlades vid Ljusne en fabrik av betydande omfattning för tillverkning av motorer (bil.9). Kostnaden för själva fabriksbyggnaden uppgick till 1918 års slut till Kr. 388.559:21
Kostnaden för inventarierna har uppgått till " 442.417:82
Härtill kommer driften, som utvisar en balanserad lagerbehållning till 1919 av " 1.021.242:34
samt förlust, påförd bolagets rörelse i övrigt " 517.913:36
Det hela har alltså intill år 1918 års slut
kostat bolaget sammanlagt Kr. 2.370.132:73

vartill komma räntor å bolagets successiva utlägg för företaget.

Mot hela detta företag kan anmärkas, att det icke har något samband med bolagets övriga rörelse, att ett förläggande till Ljusne med dess dåliga kommunikationer av en stor verkstadsrörelse var synnerligen olämpligt, och att det måste framstå såsom synnerligen vanskligt att till en ort med Ljusnes belägenhet kunna sammanföra den yrkesutbildade arbetskraft, som var erforderlig för ett företag av denna art. Särskilt den sista svårigheten hade gjort sig så starkt gällande, att överingeniör von Eckermann själv redan före vårt inträde i styrelsen börjat vidtaga åtgärder för motorverkstadens nedläggande och realisering av motorpatenten och de till rörelsen hörande maskiner, inventarier och förråd. Han fortsatte även under sommaren arbetet här för och framlade i augusti månad för styrelsen ett förslag till överlåtelse av patenten och de till motorfabriken hörande tillgångarna till Aktiebolaget Svenska Maskinverken. Förslaget till uppgörelsen, som efter vissa jämkningar av kontraktsvillkoren biträdades av styrelsen, skulle inneburi, att bolaget ungefärligen återfått sina utlagda penningar med undantag av kostnaden för fabriksbyggnad och bostäder samt utvidgningen av gjuteriet. Enligt av undertecknad Klintin gjord summarisk beräkning skulle på realisationen uppstått en förlust av cirka 150.000 kronor utom ränteförlust, varemot enligt ingeniör von Eckermanns uppgift en av honom gjord beräkning i stället skulle visat en vinst på cirka 150.000 kronor. Förslaget blev emellertid icke då antaget

av Maskinverken, enär de ej kunde godtaga betalningsvillkoren, som innefattade kontant betalning av vissa större belopp. Enligt vad för oss uppgivits, har emellertid affären sedermera kommit till stånd på sådant sätt, att större delen av likviden erlagts i Maskinverkens preferensaktier.

Vare sig nu denna realisation medfört någon mindre vinst eller förlust, kvarstår emellertid, att bolaget fortfarande har att bära utgiften för en stor och dyrbar fabriksbyggnad. Den kan visserligen, såsom herr von Eckermann tänkt sig, användas till reparationsverkstad för bruket i stället för den nedbrunna verkstadsbyggnaden, men den blir härför alldeles onödigt stor och dyrbar, och dess belägenhet på tämligen långt avstånd från verken kommer att fördyra transporterne dit och därifrån. Härtill kommer, att gjuteriet, som för att motsvara motorfabrikens krav blivit ombyggt och moderniserat för nära 190.000 kronor, icke härefter gärna kan finna någon användning, som motsvarar en så pass dyrbar anläggning.

Gjuteriet.

Här antecknas kostnaden för ny- och ombyggnad under åren
1916 - 1918 (bil.10) Kr. 193.411:29
därifrån avgår för hög debitering från
mekaniska verkstaden " 5.000:-- Kr. 188.411:29
-de
vartill komma inventarier, anskaffade 1916 kr. 42.615:36,
1917 kr. 21.307:06 och 1918 kr. 18.896:62.

Gaskraftcentralen.

Denna anläggning är avsedd att av hack och spån från sågen eller annat dylikt bränsle generera gas för gaskraftmaskiner med elektriska generatorer. Som biprodukt erhålles råtjära ur veden. Anläggningen utfördes i huvudsak år 1916 och
kostar (bil.11) Kr. 455.097:22
vartill komma inventarier " 9.925:30 Kr.465.022:52

Kraftcentralen, som uppgives vara utförd delvis enligt uppfinningar av ingenjör von Eckermann, ter sig vid det yttre

påseendet mycket tilltalande. Dess värde beror emellertid på, huru kostnaden för kraftens generering i densamma ställer sig i förhållande till kostnaden vid en vanlig modern ångkraftanläggning, och det skulle varit av intresse att ingående undersöka, huru därmed förhåller sig. Någon sådan undersökning hava vi icke haft tillfälle att göra, men att döma av bolagets böcker ställer sig saken mycket ogynnsam. Redan den direkta bränsleåtgången synes vara för hög. 1917 åtgick enligt räkenskaperna c:a 1,63 kbm. hack för 100 kwt. och 1918 1,59 kbm. medan man för en de Laval's ångturbin beräknar 1,25 kbm. hack med 55 % fuktighet för producerande av 100 kwt. Även vill synas, som om värde-minskning genom slitage samt underhåll och övriga omkostnader utom bränslet skulle stiga till mycket höga belopp. Den under år 1917 genererade kraften kostar också enligt räkenskaperna 15,46 öre och den under 1918 genererade 12,65 öre per kilowatt-timme, vilket är ofantligt högt, då en modern ångturbinanläggning med samma bränslepris, 4 kronor per kubikmeter hack, och med fullt tillräcklig amortering av anläggningen beräknas generera kraft till ett pris av omkring 6 öre per kilowattimme.

Med avseende på gaskraftcentralens förläggning vilja vi även anmärka, att den lagts alldeles för långt ifrån sågen, så att hacken därifrån måste transporteras i vagnar på järnvägsspår, vilket medfört en transportkostnad under 1917 av över 1 krona per kbm. och under 1918 av 70 öre per kbm. hack.

Ångcentralen.

Denna betydande anläggning uppgives hava varit avsedd bland annat för upphettning medelst ånga av kolugnarna, vilka förut uppvärmts genom direkt eldning. Den utfördes under år 1918 (bil.12) för en kostnad intill detta års slut

av Kr. 370.981:60

var till komma inventarier, anskaffade

under samma år " 4.931:-- Kr.375.912:60

Anläggningen, som blev färdig i början av år 1919 och

synes vara utförd efter någon helt och hållet ny idé, visade sig emellertid icke kunna fungera och torde vara att betrakta såsom ett hittills åtminstone misslyckat experiment.

Tjänstemanna- och arbetarebostäder (utom dem,
som äro belägna vid Hultebo).

Under tiden till 1918 utgör kostnaden för nya	
tjänstemannabostäder (bil.13)	Kr. 80.750:06
var till kommer vid 1918 års slut balan-	
serad nybyggnad	<u>" 36.607:04</u> Kr. 117.357:10
På arbetarebostäder har under åren 1910 - 1912	
nedlagts	Kr. 13.753:88
och under åren 1913 - 1918	<u>" 729.581:41</u> " 743.335:29
var till komma vid 1918 års slut balan-	
serade byggnader	<u>" 15.822:96</u>
	Kr. 876.515:35

Denna omfattande nybyggnad av bostäder har antagligen varit behöfvlig, då bostadsförhållandena vid Ljusne torde hava tarvat en avsevärd förbättring. I bostadsbygget ingå emellertid även de bostäder, som ansetts erforderliga för motorfabriken. Det ökade behov av arbetskrafter, som 8-timmarsdagen medför, kräver emellertid ökade bostäder, varigenom även de för motorfabriken avsedda komma till användning. Huruvida byggnaderna äro utförda på bästa och ändamålsenligaste sätt, hava vi icke haft tillfälle att bedöma.

Nya chefsbostaden.

Denna byggnad är uppförd i parken vid Ljusne å grundplanen för den förutvarande huvudbyggnaden, som nedrivits. Den nya byggnaden är utförd i sten och betong samt ställer sig utomordentligt dyrbar. Kostnaden intill 30 juni 1919 inklusive värmedning uppgår till kr. 308.979:23 (bil.14). Större delen av inredningen var emellertid då ännu icke utförd, varför kostnaden för byggnaden i färdigt skick säkerligen kommer att överstiga 400.000 kr.

Det är klart, att en annan och rymligare bostad för chefen vid Ljusne behövdes än den obetydliga villa, överingeniör von

Eckermann hittills bebott. Men därtill hade säkerligen den förutvarande huvudbyggnaden mycket väl kunnat användas. Den hade visserligen förut nyttjats huvudsakligen till sommarbostad och var därför ej fullt vinterbonad, men då den enligt uppgift var byggd av ordentligt virke och i gott stånd, borde den kunnat göras fullt användbar genom en omsorgsfullare panelning eller reventering, varför kostnaden skulle stigit till en ringa bråkdel av vad den nya bostaden betingat.

Nya sågverksanläggningen med brädgård och timmermagasin samt tillhörande anläggningar.

År 1916 påbörjades vid Ljusne en ny sågverksanläggning på 8 ramar med en tillverkningskapacitet av 10.000 åstandards per år. Det huvudsakliga anläggningsarbetet utfördes under 1917, och sågen togs i bruk samma år, men ännu sommaren 1919 pågick arbete med brädgårdens utbyggande.

Kostnaderna för anläggningen i dess helhet uppgingo till 1918 års slut till (bil.15) Kr. 845.798:51
varifrån avgår för hög debitering
från mekaniska verkstaden " 40.000:--Kr. 805.798:51

Därtill komma inventarier, befintliga
vid 1916 års början Kr. 9.980:19
och därefter till 1918 års slut anskaffade " 951.826:48" 961.806:67
Kr. 1.767.605:18

Det begränsade utrymmet för timmermagasin och brädgård har nödvändiggjort särskilda anordningar, som fördyrat anläggningen.

För ett rationellt utnyttjande av bolagets skogstillgångar, sådana de voro före aktieförsäljningen, hade en ungefär dubbelt så stor sågverksanläggning varit erforderlig. Detta hade också så till vida beaktats, att vid den nya sågens planläggning utrymme beräknats för ett lika stort sågverksskepp bredvid det nu uppförda. Svårigheten ligger emellertid i att bereda det erforderliga ökade utrymmet för timmermagasin och brädgård. För den senare

skulle det blivit nödvändigt att riva bort den under 1918 ombyggda norra masugnen med dess likaledes nyuppförda kolhus jämte andra byggnader.

Själva sågen synes vara väl och solitt byggd, men dess detaljer hava vi ej haft tillfälle närmare studera. Enligt brev till mig Klintin från ingenjör von Eckermann av den 16 juli 1919 förklarar han, att sågen "är byggd efter ett helt och hållet nytt system och, beträffande kraftgenereringen, patent". Sågen företer således åtskilliga nyheter i fråga om anläggning och utförande. Värdet av dessa nyheter torde icke kunna bedömas utan en ingående jämförelse med andra moderna nyanlagda sågverk med avseende på kapacitet och produktionskostnad.

Norra järnverket.

Nyanläggningar vid norra järnverket under åren 1911-1918 hava uppgått till (bil.16) Kr. 735.203:13

Däribland äro att märka ett nytt kolhus, som uppfördes på (eller invid) det gamla brädgårdsområdet år 1913 för Kr.39.036:68

samt ombyggnad av masugnen 1918 för en kostnad av "481.377:82

och ett nytt gasreningsverk samma år för "122.323:24.

Det måste givetvis anses mindre välbetänkt att nedlägga så stora kostnader på ett verk, som ovillkorligen måste bort, för så vitt man skulle erhålla plats för en rationell utveckling av sågverksdriften. I stället hade redan från början ett överflyttande av norra järnverket till södra sidan av älven bort planeras.

För att efter denna granskning av vissa särskilda anläggningar ge en bild av utvecklingen i det hela åberopas bifogade uppställningar (bil.17, 18 och 19) rörande "fastigheter", gruvor och inventarier, varur man kan få fram nedan upptagna beräkning. Det är att märka, att uppställningarna omfatta alla åren 1909-1918, men att nyanläggningarna under åren 1909 - 1912 äro jämförel-

sevis obetydliga, så att kostnaderna i huvudsak komma på åren 1913 - 1918:

nyanskaffningar och nyanläggningar för samtliga gruvor uppgå till	Kr.	2.079.685:03
anskaffade gruvinventarier	"	549.500:52
malmkran	"	103.569:18
andra fastigheter, byggnader och anläggningar, särskilt specificerade i uppställningen	"	4.099.710:87
diverse byggnader och anläggningar, ej specificerade	"	1.540.533:32
anskaffade inventarier	"	<u>2.381.350:31</u>
	Kr.	10.754.349:23

Å dessa anskaffningskostnader hava emellertid skett avskrivningar, som påförts driften eller skett med användning av vinst, nämligen:

å gruvor	Kr.	376.184:33
" gruvinventarier	"	126.557:67
" övriga byggnader och anläggningar	"	1.418.406:14
" inventarier	"	1.129.227:53
en del av kostnaderna hava täckts av brandstodsmedel	"	114.039:51
samt genom försäljning eller överföring till andra konti	"	<u>274.265:45</u>
		<u>3.438.680:63</u>
Återstoden	Kr.	7.315.668:60

har huvudsakligen täckts genom upplåningen.

Upplåningen i övrigt får anses hava sin förklaringsgrund genom ökade och dyrare behållningar i lager och råvaror, som ej motsvarats av ökningen i bolagets fonder. Dessa ökade behållningar hava ej av oss kunnat närmare beräknas, då vi saknat härför erforderligt siffermaterial. Den allmänna översikten kan dock ge en ungefärlig uppfattning om, "vart pengarna tagit vägen".

Den starkt ökade skuldsättningen även under 1919 har nödvändiggjorts dels för fortsatt nyanskaffning, såsom av ångaren "Ellwiron", för fortsättningen av brädgårdens utbyggande, för

chefsbostaden m.m., dels för likviderandet av inköp, såsom av under 1918 och förut inköpta stora kvantiteter träkol till mycket höga pris, dels ock slutligen till följd av stagnationen i försäljningen av järnverkets produkter.

Såsom en allmän anmärkning mot den industriella utveckling, som skett inom Ljusne-Woxna Aktiebolag efter år 1912, kan anföras, att utvecklingen icke synes hava skett efter någon klar och genomtänkt plan. Bolagets huvudsakliga rikedom låg i dess sparade skogar, och en industriell utveckling borde därför i första rummet hava gått ut på ett rationellt tillgödörande av dessa bolagets tillgångar genom utveckling av en modern sågverksrörelse i tillräcklig omfattning samt eventuellt genom trämassetillverkning. Ifall detta skett, hade bolaget otvivelaktigt fått tillräcklig ryggrad för en utveckling även i andra avseenden och utan svårighet kunna bära lågkonjunkturen efter krigets slut. Nu har i stället verksamheten inriktats på alldeles sidoordnade företag av synnerligen tvivelaktigt värde för bolaget, såsom en omfattande gruvdrift, avsedd för export, och en stor motorverkstad, vilka endast ådragit bolaget stora förluster.

Vidare synes det överallt spårade intresset att i första rummet få föra fram nya idéer och uppfinningar hava spelat en alltför dominerande roll, som icke varit gynnsam för bolaget i ekonomiskt hänseende.

Frånvaron av en på förhand uppgjord plan har också lett till nyanläggningar och ombyggnad vid norra järnverket, som inneburit direkta hinder för en rationell utveckling av sågverksindustrien.

Vidare har företaget i flera fall letts utan nödig försiktighet och ekonomisk omtänksamhet. Sålunda hava anrikningsverk och bostäder blivit utförda vid Hultebo, innan man ännu genom schaktsänkning och ortdrivning erhållit visshet, att tillräckliga kvantiteter brytvärd malm förefunnes. Den dyrbara ångcentralen har byggts, utan att man förut genom försök i mindre skala konstaterat metodens utförbarhet, o.s.v.

Stockholm den 2 Mars 1920.

Edvin Linton

Per Olof Rosenius